

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Гузенко Т.С.

В статті проаналізовано послуги комерційних банків на різних секторах фінансового ринку. Досліджено їх розвиток з урахуванням наслідків фінансової кризи 2009 р. В розрізі послуг з кредитування розглянуто питання іпотечного кредитування аграрного сектору та визначено подальші перспективи в цьому напрямі.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Гарантування продовольчої безпеки держави та окремих регіонів, забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки, відтворення природно-ресурсного потенціалу регіонів значною мірою залежать від можливостей залучення додаткових фінансових ресурсів суб'єктами господарювання. Проте сучасний стан аграрного сектору пов'язаний не лише зі станом економіки в цілому та продовольчих ринків зокрема, програм державної підтримки, а й значною мірою від розвитку сектора банківських послуг. Реалізовані заходи з боротьби із наслідками світової фінансово-економічної кризи задля поліпшення економічної ситуації на ринку банківських послуг сприяли відновленню довіри вкладників до банківської системи та національної валюти. В результаті цього сформувалася тенденція до збільшення обсягів депозитів як населення, так і юридичних осіб. З метою активізації кредитування економіки Національний банк України впродовж 2010 року тричі знижував облікову ставку та ставки рефінансування. Реакцією банків на таку спрямованість процентної політики Національного банку України було зниження вартості коштів у національній валюті. Також стимулюючі заходи Національного банку України сприяли активізації інвестиційної функції банківської системи в національній валюті – обсяг залишків за кредитами в національній валюті за 2010 рік зріс насамперед унаслідок збільшення обсягів кредитування сектору нефінансових корпорацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблеми кредитного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки займають важливе місце у працях провідних українських вчених, серед яких варто виділити наукові праці М. Дем'яненка, П.Саблука, М. Маліка, П. Лайка, М. Геєнка, С. Кручка, А. Чупіса та інших. Проте окремі питання щодо подальшого вдосконалення кредитного механізму розвитку АПК, зокрема проблеми іпотечного кредитування в сучасних умовах господарювання, недостатньо вивчені й вимагають подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження ринку банківських послуг та діяльності комерційних банків на сегментах фінансового ринку країни, а також визначення подальших перспектив їх розвитку в розрізі аграрного сектору з урахуванням земельного іпотечного кредитування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У 2010 р. діяльність банківського сектору України характеризувалась стабільним припливом коштів до банківської системи, пожевленням кредитування, зниженням порівняно з попереднім роком рівня збитків та зменшенням кількості збиткових банків.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України 2009-2010 рр.

Показники	2010 р.			2009 р.		
	Млрд. грн.	Приріст, млрд. грн.	У відсотках до попереднього року	Млрд. грн.	Приріст, млрд. грн.	У відсотках до попереднього року
Загальні активи	1090,2	88,6	108,8	1001,6	28,3	102,9
Активи	942,1	61,8	107,0	880,3	-45,8	95,1
Зобов'язання	804,4	39,3	105,1	765,1	-41,7	94,8
Власний капітал	137,7	22,5	119,6	115,2	-4,1	96,6

Що стосується сучасного ринку банківських послуг, то станом на 01.01.2011 р. в Україні зареєстровано 194 банки, з яких 176 мають ліцензію на здійснення банківських операцій та письмовий дозвіл на здійснення операцій з валютними цінностями.

Станом на 01.01.2011 р. в Україні діяло 55 банків за участі іноземного капіталу, в тому числі 20 з них зі 100-відсотковим іноземним капіталом.

Походження іноземного капіталу банківського сектору України у % представлено в таблиці 2.

Загалом частка участі іноземного капіталу в зареєстрованих статутних капіталах банків України становила 40,11% у 2010 р., що на 4,3 % більше аналогічного показника 2009 р.

Протягом 2009-2010 років (таблиця 3) спостерігається скорочення філій українських банків, так згідно з Державним реєстром на 1 січня 2011 року нараховувалось 800 філій, що на 307 одиниць менше показника 2009 р., з них діючими є 741.

Походження іноземного капіталу банківського сектору України, %

Країна реєстрації нерезидента України - учасника банку	2010 р.		2009 р.	
	Опосередковане володіння через акціонерів банку	Пряма участь іноземного капіталу	Опосередковане володіння через акціонерів банку	Пряма участь іноземного капіталу
Російська Федерація		9,85		8,13
Франція		4,47		4,29
Кіпр	0,37	4,09	0,45	4,26
Австрія	0,59	3,41	0,74	3,66
Нідерланди		2,38		2,62
Угорщина		1,94		2,41
Швеція		4,16		2,13
Польща		1,84		1,96
Греція		1,21		4,48
Німеччина		3,22		1,41
Італія		1,06		0,83
Інші		1,52	0,02	1,42
Всього	0,96	39,15	1,21	34,60

Також зменшилось і кількість діючих представництв українських банків на 20 одиниць і становила 19, з них: 10 діяли на території України (в 2009 - 27), 9 – за кордоном (порівняно з 2009 - 12).

Таблиця 3

Динаміка філій та представництв комерційних банків України

Показники	на 01.01.2011 р.	на 01.01.2010 р.	Відхилення 2010 р. від 2009 р., одиниць
Філії українських банків	800	1107	-307
Представництва українських банків	19	39	-20
• На території України	10	27	-17
• За кордоном	9	12	-3

Найбільше банківських установ було сконцентровано у столиці та розвинутих промислових регіонах України. У м. Києві та Київській області було зосереджено 63 % від загальної чисельності банківських установ, у чотирьох регіонах (Дніпропетровський, Донецький, Харківський, Одеський) майже 23 %.

Рис. 1. Концентрація банківських установ на території України

Десять регіонів не мали жодного діючого банку і забезпечення населення банківськими послугами відбувалось за рахунок філій та відділень. На інші регіони припадало близько 14 % банківських установ.

Сучасні банки пропонують своїм клієнтам широкий набір послуг, беруть участь у найрізноманітніших фінансових операціях, забезпечуючи професійне виконання покладених на них функцій.

Усі фінансові послуги комерційних банків можна поділити на :

- 1) фінансові послуги на грошовому ринку;
- 2) фінансові послуги банків на кредитному ринку;
- 3) фінансові послуги банків на валютному ринку;
- 4) фінансові послуги на ринку цінних паперів.

до фінансових послуг банків на грошовому ринку відносяться:

- обслуговування руху грошових коштів клієнтів;

Окремі показники розрахунково-касового обслуговування клієнтів банків зображено на рисунку 2.

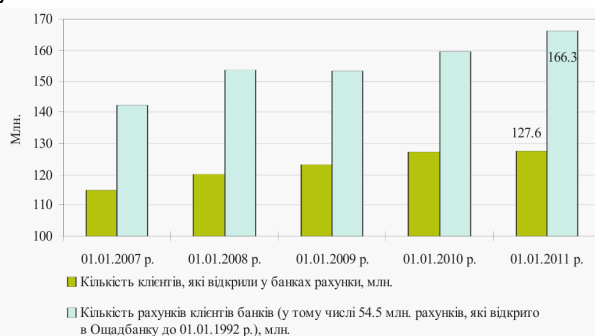

Рис. 2. Показники розрахунково-касового обслуговування клієнтів банків

Як бачимо, станом на 01.01.2011 р. 175 банків обслуговували 127,6 млн. клієнтів – юридичних та фізичних осіб, які відкрили поточні та вкладні (депозитні) рахунки, до речі за 2010 р. їх кількість зросла майже на 400 тис. осіб. Зі 127,6 млн. осіб, 125,6 млн. – фізичні особи, 2 млн. – юридичні, в тому числі 17,6 тисяч – небанківські фінансові установи, 6 тисяч – бюджетні установи.

Загальна кількість відкритих клієнтами рахунків за 2010 р. збільшилась до 166,3 млн. грн., у тому числі: 108,7 млн. грн. – поточних та депозитних 57,6 млн. грн., тобто майже 35 %.

У 2010 р. набуло подальшого поширення і використання платіжних карток у розрахунках (табл. 4).

Таблиця 4

Використання платіжних карток у 2010 р.

Використання платіжних карток	Сума операцій, млрд. грн.					Кількість операцій, млн. шт.				
У власній мережі банк	400,5	96,6	14	3,4	414,5	529,4	87,9	72,9	12,1	602,3
У мережі інших банків-резидентів	17,4	65,9	9	34,1	26,4	40,6	48,2	43,7	51,8	84,3
У мережі інших банків-нерезидентів	3,3	33,7	6,5	66,3	9,8	1,2	20	4,8	80	6
Всього	421,2	93,5	29,5	6,5	450,7	571,2	82,5	121,4	17,5	692,6

Середній оборот за однією платіжною картою порівняно з 2009 р. зріс до 15,4 тис. грн. У міжнародних платіжних системах VISA він становив 16,2 тис. грн., MasterCard – 14 тис. грн., в групі внутрішньодержавних одноємітентних систем – 10,6 тис. грн. Найбільший середньорічний оборот за однією картою мала платіжна система НСМЕП (національна система масових електронних розрахунків) – 19,5 тис. грн.

- депозитні операції;

Варто зазначити, що у 2010 р. відновилась позитивна тенденція до нарощування депозитної бази. Цьому сприяло поступове відновлення економічного зростання, стабільна динаміка валютного курсу протягом року та підвищення ступеня довіри до банківської системи.

Таблиця 5

Основні показники розвитку депозитного ринку України

Показники	2010 р.				2009 р.			
Депозити, всього у тому числі:	416,6	100,0	81,6	124,4	335,0	100,0	-24,8	93,1
За видами валют								
У національній валюті	239,3	57,4	66,2	138,3	173,1	51,7	-28,7	85,8
В іноземній валюті	177,3	42,6	15,4	109,6	161,9	48,3	4,0	102,5
За строками погашення								
На вимогу	152,5	36,6	32,7	127,3	119,8	35,8	12,2	111,3
Короткострокові	133,5	32,0	-1,9	98,6	135,4	40,4	42,4	145,7
Довгострокові	130,6	31,4	50,8	163,7	79,8	23,8	-79,4	50,1
За секторами економіки								
Не фінансових корпорацій	116,1	27,9	21,3	122,5	94,8	28,3	-23,4	80,2
Домашніх господарств	275,1	66,0	61,0	128,5	214,1	63,9	-3,8	98,3
Інші	25,4	6,1	-0,7	97,7	26,1	7,8	2,4	110,0

Кошти домашніх господарств залишались найбільшою складовою депозитів і забезпечили основний приріст депозитів у 2010 р. В цілому депозити сектору домашніх господарств збільшились на 61 млрд. грн. Також зросли і залишки коштів сектору нефінансових корпорацій на 22,5 %.

Протягом року на фоні відновлення економічної активності спостерігалось і поліпшення структури депозитів за строками. Так, за термінами залучення у 2010 р. відбулося скорочення короткострокових та зростання довгострокових депозитів та депозити на вимогу. Найбільше за рік зросли депозити строком від 1 року до 2 – на 76,6 %, депозити на вимогу – на 27,3 %, а депозити строком більше ніж 2 роки – на 23,6 %. Водночас у річному обчисленні короткострокові депозити скоротились на 1,4 %.

Збільшення відсоткової ставки за депозитами в національній валюті протягом 1 кварталу 2010 р. мало на меті запобігання впливу цих коштів, підтримання ліквідності банків. З квітня процентні ставки стабільно знижувались як за депозитами в національній, так і в іноземній валютах.

Середньозважена процента ставка за депозитами за 2010 р. становила 9,4 % річних порівняно

з 11,8 % річних у 2009 р., в тому числі в національній валюті – 10,3 % проти 14 % відповідно.

На сьогодні вартість строкових депозитів складає 7,9% річних у національній валюті та 6,3 % - в іноземній. Зі зростанням строку вкладу, зростають також і відсоткові ставки за ними з 10,4 % при депозитному вкладі фізичних осіб на 3 місяці до 13,53 % - за депозит строком на 12 місяців. Також, у серпні 2011 р. спостерігається зростання процентних ставок банків за строковими депозитами фізичних осіб, особливо в національній валюті, що складає 13,2 % річних.

На валютному ринку комерційні банки надають такі фінансові послуги:

- відкривають та обслуговують валютні рахунки клієнтів в іноземній валюті;
- здійснюють міжнародні розрахунки за експортно-імпортними операціями;
- обмінні валютні операції.

Згадаємо, що за 2010 р. гривня на міжбанківському ринку зміцнилась відносно долара США на 0,38 % - до 796,17 грн. за 100 дол. США. Курс гривні до долара США у 2009-2010 рр. можна прослідкувати за допомогою графіку (рис. 3).

Рис. 3. Курс гривні до долара США у 2009-2010 рр.

Загалом, динаміка курсу гривні до інших світових валют віддзеркалювала кон'юнктуру міжнародних ринків, на яких зокрема спостерігалось посилення долара США відносно євро. Відповідно до цих тенденцій, офіційний курс гривні у 2010 р. зміцнився до євро на майже 8 %, а до російського рубля – на 1%.

Таблиця 6

Офіційний курс гривні до іноземних валют за 2010 р. (за 100 одиниць валюти, номінальні та реальні зміни: «-» - зниження, «+» - зростання)

Курс гривні до іноземних валют (на кінець року):	2010 р.	2009 р.
- до долара США	796,2	798,5
Номінальна зміна (%)	0,3	-3,7
Реальна зміна (з урахуванням різниці у рівнях інфляції, %)	7,9	3,8
- до євро	1057,3	1144,89
Номінальна зміна (%)	7,7	-5,5
Реальна зміна (з урахуванням різниці у рівнях інфляції, %)	18,7	-2,4
- до російського рубля	26,124	26,402
Номінальна зміна (%)	1,1	-0,7
Реальна зміна (з урахуванням різниці у рівнях інфляції, %)	3,5	4,5
Довідково: індекс споживчих цін, порівняно з груднем попереднього року, %	109,1	112,3

Як і в попередні роки, у 2010 році переважна більшість операцій з купівлі та продажу іноземної валюти здійснювалась у безготівковій формі.

На кінець серпня 2011 р. валютний ринок характеризується зростанням офіційного курсу гривні до долара США та російського рубля, і зниженням по відношенню до євро.

Офіційний курс гривні до:

- долара США – зріс на 0.05 коп. (0.01%) і на 31.08.2011 становив 797.0700 грн. за 100 доларів США;
- євро – знизився на 11.25 коп. (0.99%) і на 31.08.2011 становив 1147.9402 грн. за 100 євро;
- російського рубля – зріс на 1.27 коп. (4.4%) і на 31.08.2011 становив 2.7621 грн. за 10 російських рублів.

З 21 вересня 2011 р. було прийнято зміни до порядку організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, основною метою яких є удосконалення діючого механізму

обов'язкової перевірки резидентності клієнтів, що здійснюють валютно-обмінну операцію.

Сутність проведених змін:

- Протягом дня фізична особа в одному банку може обміняти валюту на суму 150 тис. грн.;
- При здійсненні валютно-обмінної операції до 50 тис. грн. у фінансовому документі зазначається резидентність клієнта, його ПІБ на основі документа, що засвідчує його резидентність;
- Надається можливість здійснювати операції з продажу готівкової іноземної валюти за гривні через банківські автомати самообслуговування;
- При операціях з готівкою на суму від 50 тис. грн. до 150 тис. грн. здійснюватиметься повна ідентифікація фізичної особи;
- Інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою в процесі обслуговування, є банківською таємницею.

До фінансових послуг на ринку цінних паперів належать:

- емісійні;
- інвестиційні;
- посередницькі.

Обсяг вкладень банків у цінні папери на кінець 2010 р. становив 83,6 млрд. грн. і збільшився у 2 рази в порівнянні з 2009 р.

В портфелі цінних паперів банків доцільно виділяють боргові та пайові цінні папери.

Зростання відбулося за рахунок облігацій внутрішньої державної позики. Водночас у портфелі банків зросли залишки цінних паперів, емітованих нефінансовими корпораціями – на 23,8 % та нерезидентами – на 13,4 %, а емітованих іншими депозитними корпораціями навпаки знизилась на 30,1 %.

Як і раніше майже 100 % емітованих цінних паперів номіновано в національній валюті.

Вкладення в акції протягом 2010 р. зросли на 17,3 %. Найбільше зросли вкладення в акції інших фінансових корпорацій – на 41,9 %. Також в портфелі банків збільшився обсяг акцій, емітованих нерезидентами – на 23,8 %, що відбулося за

Цінні папери в портфелі комерційних банків

Показники	2010 р.				2009 р.			
	Млрд. грн.	Питома вага, %	Приріст, млрд. грн.	Приріст до попереднього року, %	Млрд. грн.	Питома вага, %	Приріст, млрд. грн.	Приріст до попереднього року, %
1. Цінні папери, крім акцій у т.ч.	70,4	100,0	38,4	2,2 р.б.	32,0	100,0	0,4	1,4
За емітентами								
сектору загального державного управління	58,1	82,5	37,2	2,8 р.б.	20,9	65,3	3,5	20,1
сектору нефінансових корпорацій	8,6	12,2	1,7	23,8	6,9	21,6	-1,1	13,9
інших фінансових корпорацій	2,3	3,2	0,01	0,2	2,3	7,1	-0,4	-15,9
інших депозитних корпорацій	1,1	1,5	-0,4	-30,1	1,5	4,8	-1,5	-48,6
нерезидентів	0,4	0,6	0,05	13,4	0,4	1,2	-0,04	-9,7
За строками погашення								
на вимогу	7,7	10,9	6,8	8,2 р.б.	0,9	2,9	-0,8	-47,2
короткострокові	20,4	29,0	8,7	74,2	11,7	36,7	6,0	2,0 р.б.
довгострокові	42,3	60,1	23,0	2,2 р.б.	19,3	60,4	-4,7	-19,5
За портфелями								
у торговому портфелі	6,2	8,8	4,9	4,8 р.б.	1,3	4,0	-2,2	-63,2
у портфелі на продаж	54,8	77,9	29,6	2,2 р.б.	25,2	78,8	0,7	3,0
у портфелі до погашення	9,4	13,3	3,9	70,4	5,5	17,2	1,9	53,8
2. Акції в портфелі банків, з них:	5,4	100,0	0,8	17,3	4,6	100,0	-1,9	-29,4
За емітентами								
нефінансових корпорацій	2,0	36,0	-0,1	-4,8	2,1	44,3	-0,6	-21,2
інших фінансових корпорацій	2,2	40,4	0,6	41,9	1,6	34,2	-1,3	-45,4
інших депозитних корпорацій	0,01	0,2	-0,001	-8,4	0,01	0,2	-0,4	-97,7
нерезидентів	1,2	22,5	0,2	23,8	1,0	21,3	0,4	57,2
За портфелями								
У торговому портфелі	1,4	25,8	-0,1	-7,6	1,5	32,7	-1,5	-50,0
У портфелі на продаж	2,4	43,4	0,6	30,7	1,8	38,9	-0,2	-11,3
Інвестиції в асоційовані та дочірні	1,6	29,0	0,3	20,0	1,3	28,3	-0,2	-12,3

Водночас скоротились вкладення банків в акції не фінансових корпорацій на 4,8% та інших депозитних операцій на 8,4 %.

До фінансових послуг на кредитному ринку відносяться:

- кредит, його форми та види;

- фінансовий лізинг;

- факторинг тощо.

Низхідна динаміка кредитування резидентів, яка спостерігалась у 2009 р. та першій половині 2010 р. в другому півріччі призупинилась.

Таблиця 8

Основні показники розвитку кредитного ринку України

Показники	2010 р.				2009 р.			
	Залишки, млрд. грн.	Питома вага, %	Зміна до попереднього року, млрд. грн.	Відсотки до попереднього року, %	Залишки, млрд. грн.	Питома вага, %	Зміна до попереднього року, млрд. грн.	Відсотки до попереднього року, %
Кредити, усього у тому числі:	732,8	100,0	9,5	101,3	723,3	100,0	-10,7	98,5
За видами валют								
У національній валюті	395,5	54,0	40,0	111,2	355,5	49,2	55,3	118,4
В іноземній валюті	337,3	46,0	-30,5	91,7	367,8	50,8	-66,0	84,8
За строками погашення								
Короткострокові	242,8	33,1	11,8	105,1	231,0	31,9	8,9	104,0
Довгострокові	490,0	66,9	-2,3	99,5	492,3	68,1	-19,6	96,2
За секторами економіки								
Сектору не фінансових корпорацій	501,0	68,4	38,7	108,4	462,2	63,9	18,6	104,2
Сектору домашніх господарств	209,5	28,6	-31,7	86,0	241,2	33,4	-39,2	86,0
Іншим	22,3	3,0	2,5	112,6	19,8	1,4	9,9	164,3

Починаючи з червня 2010 р. за умов розширення ресурсної бази, а отже і зниження вартості кредитів (у національній валюті), розпочався процес щомісячного приросту залишків заборговано-

сті за наданими кредитами. Завдяки цьому їх загальний обсяг за 2010 р. збільшився на 9,5 млрд. грн.

Основним джерелом збільшення кредитування було нарощування кредитів у національній валюті, так частка кредитів в національній валюті зарік зросла з 49 % до 54%.

Враховуючи обережну кредитну політику комерційних банків, кредитування резидентів здійснювалось в 2010 р. на коротші терміни. У річному обчисленні кредити строком до 1 року зросли на 5 %, строком від 1 року до 5 р. – 3%. Водночас кредити, надані на строк більше 5 років зменшились на 5 %.

Достатній рівень ліквідності забезпечив зниження вартості кредитів у 2 та 3кварталах. В цілому за 2010 рік процентна ставка знизилась майже на 6 пункто-процентів – до 14,6 % річних.

За даними НБУ на 27 вересня 2011 р. ставки за кредитами у національній валюті знаходяться на рівні 15,1 %, а іноземної – 7,9 %.

Що стосується кредитування за секторами економіки, то загальні тенденції розвитку ринку банківських послуг відбилися і на агропромисловому комплексі. Так, за відомостями Міністерства

аграрної політики та продовольства обсяги кредитування за січень-липень 2011 р. вирости в 2 рази та перевищують 9 млрд. грн. Як зазначає міністр аграрної політики М. Присяжнюк, комерційні банки йдуть на співпрацю на середньострокові кредити. Міністерство відпрацьовує з Нацбанком щоб все таки розробити механізм налагодження довгострокових кредитів. Адже для аграрного сектору, особливо в тваринництві і виробництві м'яса і молока для нас важливі саме довгострокові кредити.

Але згідно даним НБУ ситуація з обсягами кредитування підприємств АПК децю інша (табл. 9). Так, загальна сума наданих кредитів сягає 7,33 млрд. грн., при цьому середньострокові кредити структурно складають лише 13,8 %, а довгострокові – 14,7 %. Що ж стосується ситуації з пільговим кредитуванням аграрних підприємств, то із загальної частини наданих кредитів підприємствам АПК лише 47 з них отримали кредити на пільгових умовах, тобто лише 5,46 % від загального обсягу кредитування.

Таблиця 9

Відомості про стан залучення кредитних коштів підприємствами агропромислового комплексу та надання фінансової підтримки у 2011 році, млн.грн.

Кількість підприємств АПК, які залучили кредити у 2011 році (за даними НБУ)	Кількість підприємств, які залучили пільгові кредити у 2011 році	Обсяги залучених кредитів у 2011 році, (за даними НБУ на 08.07.2011 р.)				в тому числі: на пільгових умовах				Обсяги залучених кредитів станом на 08.07.2010		Обсяги пільгових кредитів залучених у 2007-2010 рр., за якими отримано компенсацію у 2011 році			Стан використання бюджетних коштів			Процентна ставка за залученими кредитами у 2011р., %	
		Всього	короткострокові	середньострокові	довгострокові	Всього	короткострокові	середньострокові	довгострокові	Всього	в т.ч. пільгових	короткострокові	середньострокові	довгострокові	Пераховано Мінагрополітики бюджетних коштів до регіонів	Використано бюджетних коштів	Залишок		
1755	47	7 325,3	5 238,9	1 011,4	1 075,0	400,0	394,6	5,4	0,0	3 387,9	0,0	1 859,4	304,6	457,1	1 097,7	167,1	73,6	93,5	9,5-25,0

На сьогодні Кабінет міністрів вніс зміни до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів. Зміни полягають у вдосконаленні процедури часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами.

Проте навіть такі зміни не дозволяють в повній мірі реалізувати потребу в коштах аграрних підприємств. Одним з можливих варіантів вирішення проблем розвитку аграрного сектору є залучення довгострокових кредитних ресурсів через механізм іпотечного кредитування із заставою земельних ділянок сільськогосподарського призначення. В умовах мораторію на купівлю-продаж земельних ділянок предметом застави могли би виступати права користування земельною ділянкою: право оренди, емфітевізис, суперфіцій. Також, як на-

прямок розвитку земельного іпотечного кредитування, на думку багатьох вчених, можна розглянути випуск земельних цінних паперів (земельних облігацій та земельних інвестиційних сертифікатів), а також заставу земельних ділянок під державні гарантії. Проте, який би варіант не був реалізований, розвиток земельного іпотечного кредитування єдиний шлях залучення довгострокових фінансових ресурсів у агропромисловий комплекс.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Проведені дослідження дали змогу зробити наступні висновки та пропозиції.

1. Банківська система протягом 2010 р. вийшла на етап посткризового відновлення. Повертається довіра до банків та до національної грошової одиниці як засобу заощадження. Приріст кош-

тів сектору домашніх господарств у банках 2010 року становив 28.5% і на третину перевищив докризовий рівень. Національний банк України забезпечував достатній рівень ліквідності у фінансовій системі, створював умови для реструктуризації виданих банками кредитів, отже сприяв насиченню банківської системи коштами. У результаті обсяг кредитів, наданих сектору нефінансових корпорацій, зріс за рік на 8.4%.

2. Подальше удосконалення законодавчої бази, зростання попиту в аграрному секторі на кредитні ресурси зумовлюють необхідність створення ефективної кредитної системи із заставою земель сільськогосподарського призначення. Основною інфраструктурною ланкою іпотечного кредитування може стати Іпотечний аграрний банк, який у

взаємодії із Фондом відтворення природних ресурсів в аграрній сфері здійснюватиме іпотечні операції в сільській місцевості. Подальшого дослідження вимагають питання розробки ефективних механізмів функціонування іпотечного кредитування в аграрному секторі під заставу не лише тільки земель сільськогосподарського призначення, а й за рахунок застави прав оренди сільськогосподарських угідь. Окреслені перспективи дозволять покращити стан агропромислового комплексу на регіональному рівні, а відтак задовольнити потребу, забезпечити довгостроковими фінансовими ресурсами сільськогосподарських товаровиробників та дати поштовх для розвитку органічного агровиробництва в регіоні.

Література

1. Річний звіт НБУ за 2010 р. – [Електронний ресурс]: Режим доступу - http://www.bank.gov.ua/Publication/an_rep/A_report_2010.pdf
2. Лютий І.О. Іпотека: сучасні концепції, тенденції та суперечності розвитку : [монографія] / І.О. Лютий, В.І. Савич, О.М. Калівошко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 548 с.
3. Чупіс А.В. Земельна іпотека / А.В. Чупіс, М.М. Геєнко. – Суми: Вид-во «Довкілля», 2007. – 315 с.
4. Кушнір І.В. Фінансово-кредитне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України: [монографія] / І.В. Кушнір. – Миколаїв: Миколаївська обласна друкарня, 2011.- 122 с.

УДК 336.025

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РУХУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ СЕКТОРУ НЕ ФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ

Матвієць М. В.

В статті розглянуто теоретичні положення фінансового законодавства та нормативних актів щодо руху фінансових потоків сектору не фінансових корпорацій. Досліджено вплив існуючого законодавства на формування корпоративного права України та забезпечення функціонування фінансового ринку загалом, що знаходиться на одному з найскладніших етапів свого розвитку.

Постановка проблеми у загальному. Правову основу й конкретні напрямки реалізації фінансової політики в демократичній державі становить фінансове законодавство, в якому чітко визначається компетенція суб'єктів економічної системи щодо повноважень і відповідальності у фінансовій сфері. На підставі чинного законодавства для успішного втілення фінансової політики виконавчими органами влади видаються нормативні акти, які конкретизують механізм її виконання.

Прямий вплив на фінансову систему суб'єктів господарювання здійснюється державою за допомогою засобів бюджетно-податкової політики через доходи й видатки центрального уряду і місцевих адміністрацій, тобто через державний бюджет. Мобілізація фінансових ресурсів для забезпечення державних видатків здійснюється за допомогою податків, які одночасно використовуються з метою регулювання економічної діяльності суб'єктів господарювання. Визначальний вплив державного податкового регулювання залежить від вибору податкової системи, рівня ставок оподаткування, видів і розміру податкових пільг. Отже, завдання державних бюджетних органів полягає в тому, щоб створити ефективний, податковий механізм впливу на господарську поведінку юридичних і фізичних осіб.

Наступним чинником впливу на фінансово-господарську діяльність акціонерних товариств виступає державне регулювання залучення акціонерного та боргового капіталу. Багато змін у звичних механізмах правового регулювання діяльності акціонерних товариств було започатковано у зв'язку з набранням чинності Цивільним і Господарським кодексами України. Сьо-

годні можна впевнено сказати, що, крім законів України «Про господарські товариства» й «Про цінні папери та фондову біржу», Україна отримала ще два законодавчі акти, які містять спеціальні норми щодо створення, існування та ліквідації акціонерних товариств [5, с. 61].

Метою дослідження є оцінка впливу діючого механізму функціонування приватних і публічних акціонерних товариств на розвиток фінансового ринку України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Становленню та формуванню організаційно-правових засад руху фінансових потоків сектору не фінансових корпорацій сприяли теоретичні напрацювання та практичні рекомендації Буряка П. [2], Гейця В. [3], Старовойтова М. [6], Тарасенко О. [7], Чечетова М. [8] українськими вченими, серед яких В. Бірюков, Ю. Жорнокуй, В. Жук, Г. Карпенко, висвітлюються різноманітні проблеми урегулювання правового статусу акціонерних товариств відповідно до кращих зарубіжних практик. Однак, незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, вони більше торкаються юридичного аспекту діяльності корпорацій. Проблема врахування вітчизняних особливостей фондового ринку як інституціонального середовища функціонування акціонерних товариств залишається недостатньо вивченою.

Викладення основного матеріалу. Серед принципових нововведень Цивільного кодексу є стаття (п. 3 ст. 155), яка містить вимоги щодо приведення у відповідність величини статутного капіталу і чистих активів акціонерного товариства. Значний вплив на можливість існування товариства мають результати його